CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GERARD WILLIAM HOGAN
prezentate la 14 ianuarie 2021 [1]

Cauza C-790/19

Parchetul de pe lângă Tribunalul Brașov
împotriva
LG,
MH,
cu participarea:
Agenției Naționale de Administrare Fiscală – Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov

[cerere de decizie preliminară formulată de Curtea de Apel Brașov (România)]

„Trimitere preliminară – Directiva 2005/60/CE – Directiva (UE) 2015/849 – Prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și al finanțării terorismului – Infracțiunile de spălare a banilor – Autospălarea banilor – Subiectul activ al infracțiunii – Domeniu de aplicare”

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei [2].

2. Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale împotriva lui LG și a lui MH. La diferite date cuprinse între anii 2009 și 2013, aceștia ar fi săvârșit și au participat la săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor. Întrebarea adresată de instanța de trimitere privește aspectul dacă autorul unei infracțiuni predicat din care provin banii supuși acțiunii de spălare poate fi de asemenea autorul infracțiunii de spălare a banilor astfel cum este definit acest comportament la articolul 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2015/849.

[1] Limba originală: engleza.

[2] JO 2015, L 141, p. 73.

3. Totuși, ținând seama de data faptelor în litigiu, trebuie arătat că întrebarea va trebui analizată în raport cu articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului[3]. Astfel, deși Directiva 2005/60 a fost precursoarea versiunii actuale a acestei directive, și anume Directiva 2015/849, Directiva 2005/60 este cea care era în vigoare la data la care se pare că au fost săvârșite aceste infracțiuni. Prin urmare, numai la această directivă anterioară ne putem referi în cadrul examinării prezentei cereri de decizie preliminară.

4. În plus, trebuie arătat că din cererea de decizie preliminară reiese că inculpatul din litigiul principal a fost condamnat pentru infracțiunea de spălare a banilor prevăzută la articolul 29 alineatul (1) litera (a) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor[4], care a transpus Directiva 2005/60. Astfel cum tocmai am arătat, Directiva 2015/849 a fost adoptată ulterior perioadei în care au fost săvârșite infracțiunile în cauză. Instanța de trimitere arată de asemenea că legea națională care a transpus Directiva 2015/849 nu fusese încă publicată la momentul sesizării Curții.

5. Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a oferi un răspuns util instanței care i-a adresat o întrebare preliminară, Curtea poate fi determinată să ia în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut trimitere în cuprinsul întrebării sale[5]. În ceea ce privește definiția spălării banilor, în prezenta cauză nu poate fi nicidecum adus în discuție acest aspect, definiția spălării banilor fiind în esență similară atât în Directiva 2005/60, cât și în Directiva 2015/849. În continuare trebuie să se examineze cadrul juridic relevant în lumina acestui context general.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul internațional

6. Articolul 6 alineatele 1 și 2 din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii, semnată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990 (*Seria Tratatelor europene*, nr. 141, denumită în continuare „Convenția de la Strasbourg”), prevede:

„1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și măsurile care se dovedesc necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune, conform dreptului său intern, următoarelor fapte, atunci când sunt comise cu intenție:

a) transformarea sau transferul bunurilor de către o persoană care cunoaște că aceste bunuri constituie produse [ale unor infracțiuni], în scopul de a disimula sau a ascunde originea ilicită a acestor bunuri ori de a ajuta orice persoană care este implicată în comiterea infracțiunii principale să se sustragă de la consecințele juridice ale faptelor sale;

[3] JO 2005, L 309, p. 15, Ediție specială, 09/vol. 2, p. 214.

[4] Publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 904 din 12 decembrie 2002.

[5] A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 aprilie 2013, Jyske Bank Gibraltar (C-212/11, EU:C:2013:270, punctul 38).

b) disimularea sau ascunderea naturii, originii, amplasării, dispunerii, mișcării ori a proprietății reale a bunurilor sau a drepturilor relative la acestea, despre care autorul știe că aceste bunuri constituie produse [ale unor infracțiuni];

și, sub rezerva principiilor sale constituționale și a conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic:

[…]

2. În scopul punerii în practică sau aplicării [alineatului] 1 al prezentului articol:

a) faptul că infracțiunea principală este sau nu de competența jurisdicției penale a statului parte nu are relevanță;

b) se poate prevedea că infracțiunile enunțate în acest alineat nu se aplică autorilor infracțiunii principale;

[…]”

7. Articolul 9 alineatele 1 și 2 din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului privind spălarea, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din săvârșirea de infracțiuni și privind finanțarea terorismului, semnată la Varșovia la 16 mai 2005 (*Seria Tratatelor Consiliului Europei*, nr. 198, denumită în continuare „Convenția de la Varșovia”), prevede:

„1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune, conform dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție, următoarelor fapte:

a) transformarea sau transferul bunurilor, cunoscând că aceste bunuri constituie produse [ale unor infracțiuni], în scopul de a disimula sau a ascunde originea ilicită a acestor bunuri ori de a ajuta orice persoană implicată în comiterea unei infracțiuni predicat să se sustragă de la consecințele juridice ale faptelor sale;

[…]

2. În scopul punerii în practică sau al aplicării [alineatului] 1:

a) nu are relevanță faptul că infracțiunea predicat ține sau nu ține de jurisdicția penală a părții;

b) se poate prevedea că infracțiunile enunțate în acest paragraf nu se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiunea predicat;

[…]”

B. Dreptul Uniunii

1. Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului

8. Articolul 1 din Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii [6] prevede:

„Pentru a intensifica lupta împotriva criminalității organizate, statele membre adoptă măsurile necesare pentru a nu formula sau a nu menține nicio rezervă cu privire la următoarele articole din [Convenția de la Strasbourg]:

[…]

(b) articolul 6, în caz de infracțiuni grave. Aceste infracțiuni trebuie să includă, în oricare caz, infracțiunile sancționate cu o pedeapsă privativă de libertate sau cu o măsură de siguranță cu durata maximă de peste un an sau, în statele al căror sistem juridic prevede un prag minim pentru infracțiuni, infracțiunile sancționate cu o pedeapsă privativă de libertate sau cu o măsură de siguranță cu durata minimă de peste șase luni.”

2. Directiva 2005/60

9. Considerentele (1) și (5) ale Directivei 2005/60 sunt redactate după cum urmează:

„(1) Fluxurile masive de bani murdari pot prejudicia stabilitatea și reputația sectorului financiar și amenința piața unică, iar terorismul zdruncină însești temeliile societății noastre. Pe lângă abordarea bazată pe dreptul penal, un efort în materie de prevenire la nivelul sistemului financiar poate produce rezultate.

[…]

(5) Spălarea banilor și finanțarea terorismului se produc deseori în context internațional. Orice măsuri adoptate numai la nivel național sau chiar la nivel comunitar, fără a ține seama de coordonarea și cooperarea internațională, ar avea efecte foarte limitate. Prin urmare, măsurile adoptate de Comunitate în acest domeniu ar trebui să fie compatibile cu acțiuni întreprinse în alte foruri internaționale. Acțiunile comunitare trebuie, în special, să țină seama în continuare de recomandările Grupului de Acțiune Financiară (denumit în continuare GAFI), care constituie principalul organism internațional activ în lupta împotriva spălării banilor și finanțării terorismului. Deoarece recomandările GAFI au fost revizuite și extinse în mod substanțial în anul 2003, prezenta directivă ar trebui să fie armonizată cu noile standarde internaționale.”

10. Articolul 1 alineatele (1) și (2) din Directiva 2005/60 prevede:

„(1) Statele membre se asigură că spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt interzise.

[6] JO 2001, L 182, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 175.

(2) În sensul prezentei directive, următoarele comportamente sunt considerate spălare a banilor, atunci când sunt comise intenționat:

(a) conversia sau transferul de bunuri, cunoscând că acele bunuri provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la astfel de activități, cu scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea activităților respective pentru a se sustrage consecințelor legale ale acțiunilor sale;

(b) ascunderea sau disimularea naturii, sursei, localizării, utilizării, circulației, a drepturilor aferente sau a dreptului de proprietate reale, cunoscând că acestea provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la astfel de activități;

(c) achiziția, deținerea sau utilizarea de bunuri, cunoscând, la data primirii lor, că acestea provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la astfel de activități;

(d) participarea, asocierea în vederea comiterii, tentativele de comitere și sprijinirea, incitarea, facilitarea și consilierea pentru comiterea oricăreia dintre acțiunile menționate la literele anterioare.”

3. Directiva 2015/849

11. Potrivit considerentului (1) al Directivei 2015/849:

„Fluxurile de bani iliciți pot deteriora integritatea, stabilitatea și reputația sectorului financiar și pot amenința piața internă a Uniunii, precum și dezvoltarea internațională. Spălarea de bani, finanțarea terorismului și criminalitatea organizată rămân probleme semnificative care ar trebui abordate la nivelul Uniunii. Pe lângă o mai mare dezvoltare a abordării bazate pe dreptul penal la nivelul Uniunii, prevenirea țintită și proporționată a utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului este indispensabilă și poate aduce rezultate complementare.”

12. Articolul 1 din Directiva 2015/849 prevede:

„(1) Prezenta directivă urmărește să prevină utilizarea sistemului financiar al Uniunii în scopul spălării banilor și finanțării terorismului.

(2) Statele membre se asigură că spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt interzise.

(3) În sensul prezentei directive, următoarele fapte, atunci când sunt comise cu intenție, sunt considerate spălare a banilor:

(a) schimbul sau transferul de bunuri, cunoscând că bunurile provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate, în scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea activității respective pentru a se sustrage consecințelor legale ale acțiunii persoanei respective;

(b) ascunderea sau disimularea adevăratei naturi, a sursei, a localizării, a amplasării, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestor bunuri, cunoscând că bunurile provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate;

(c) dobândirea, deținerea sau utilizarea de bunuri, cunoscând, la data primirii lor, că acestea provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate;

(d) participarea la oricare dintre acțiunile menționate la literele (a), (b) și (c), asocierea în vederea comiterii acestora, tentativa de comitere și asistența, instigarea, facilitarea și consilierea în vederea comiterii acțiunilor menționate.

[…]”

4. Directiva 2018/1673

13. Potrivit considerentului (11) al Directivei (UE) 2018/1673 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2018 privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor[7], „[s]tatele membre ar trebui să asigure faptul că anumite tipuri de activități de spălare a banilor se pedepsesc și atunci când sunt săvârșite de autorul activității infracționale care a generat bunurile respective („autospălare a banilor”). În asemenea cazuri, atunci când activitatea de spălare a banilor nu constă doar în simpla posesie sau utilizare de bunuri, ci presupune și transferul, conversia, ascunderea sau disimularea de bunuri și duce la daune mai mari decât cele deja cauzate de activitatea infracțională, de exemplu prin punerea în circulație a bunurilor obținute din activitatea infracțională și, prin aceasta, ascunderea provenienței ilicite a acestora, respectiva activitate de spălare de bani ar trebui să fie pedepsită”.

14. Articolul 3 din Directiva 2018/1673, intitulat „Infracțiunile de spălare a banilor”, prevede:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că următoarele fapte, atunci când sunt săvârșite cu intenție, se pedepsesc ca infracțiuni:

(a) transformarea sau transferul de bunuri, cunoscând că bunurile respective provin dintr-o activitate infracțională, în scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea unei astfel de activități în a se sustrage consecințelor legale ale acțiunii persoanei respective;

(b) ascunderea sau disimularea adevăratei naturi, origini, situări, înstrăinări, circulații a bunurilor sau a adevăratelor drepturi asupra bunurilor ori a adevăratului proprietar al acestora, cunoscând că bunurile provin dintr-o activitate infracțională;

(c) dobândirea, posesia sau utilizarea de bunuri, cunoscând, la data primirii lor, că acestea provin dintr-o activitate infracțională.

(2) Statele membre pot lua măsurile necesare pentru a se asigura că faptele menționate la alineatul (1) se pedepsesc ca infracțiuni atunci când autorul infracțiunii a suspectat sau ar fi trebuit să știe că bunurile provin dintr-o activitate infracțională.

[…]

(5) Statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că faptele menționate la alineatul (1) literele (a) și (b) se pedepsesc ca infracțiuni atunci când sunt săvârșite de persoane care au comis sau au fost implicate în activitatea infracțională din care au provenit bunurile.”

[7] JO 2018, L 284, p. 22.

C. Dreptul român

15. La data faptelor relevante, articolul 29 alineatul (1) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, cu modificările ulterioare, avea următorul cuprins:

„(1) Constituie infracțiunea de spălare a banilor și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani:

a) schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri sau în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

b) ascunderea sau disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni;

c) dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.”

III. Situația de fapt din litigiul principal

16. La 15 noiembrie 2018, Tribunalul Brașov (România) a dispus condamnarea inculpatului LG la pedeapsa de 1 an și 9 luni închisoare, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, pentru săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor prevăzută la articolul 29 alineatul (1) litera a) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor.

17. Instanța de fond a reținut că se impută inculpatului LG că, în calitate de administrator, a comis infracțiunea de evaziune fiscală, iar banii obținuți din această infracțiune ar fi fost spălați tot de el. Această instanță a reținut de asemenea că, în perioada 2009-2013, inculpatul LG nu a înregistrat în contabilitate documente fiscale care făceau dovada încasării unor venituri în conturile unei societăți în cadrul căreia avea calitatea de administrator. Instanța a reținut că prin această neînregistrare s-a comis infracțiunea de evaziune fiscală.

18. Sumele de bani rezultate din evaziunea fiscală au fost ulterior transferate în contul unei alte societăți, al cărei reprezentant legal era inculpata MH, apoi retrase de inculpații LG și MH. Acest transfer a fost efectuat pe baza unui contract de cesiune de creanță încheiat între societatea al cărei administrator era inculpatul LG și societatea al cărei administrator era inculpata MH. În temeiul acestui contract, sumele datorate inculpatului LG de societatea în cadrul căreia avea funcția de administrator au fost plătite de clienții acestei societăți în contul societății administrate de inculpata MH.

19. Tribunalul Brașov a dispus de asemenea încetarea procesului penal pentru infracțiunea de evaziune fiscală față de inculpatul LG întrucât prejudiciul a fost achitat de acesta. Față de coinculpata MH, instanța a dispus achitarea. Instanța a considerat că nu s-a dovedit că aceasta ar fi cunoscut împrejurarea că inculpatul LG a spălat bani proveniți din evaziune fiscală.

20. Parchetul de pe lângă Tribunalul Brașov (România) (denumit în continuare „Ministerul Public”), inculpatul LG și Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (România) (denumită în continuare „partea civilă”) au formulat apel împotriva acestei hotărâri la Curtea de Apel Brașov (denumită în continuare „instanța de trimitere”).

21. Ministerul Public a criticat sentința, printre altele, pentru netemeinicie în ceea ce privește achitarea inculpatei MH. Partea civilă a criticat sentința pentru respingerea în parte a pretențiilor civile. Inculpatul LG a retras ulterior apelul declarat.

22. Instanța de trimitere explică faptul că solicită o interpretare a Directivei 2015/849, chiar dacă nu a fost transpusă în dreptul român în termenul prevăzut, din moment ce această directivă definește infracțiunea de spălare a banilor în același mod ca Directiva 2005/60, care era în vigoare la data faptelor din litigiul principal și care a fost transpusă prin Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor.

23. Potrivit instanței de trimitere, este necesar să se adreseze o cerere de decizie preliminară ca urmare a unor interpretări contradictorii ale articolului 29 alineatul (1) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, în măsura în care există soluții divergente în practica judiciară. În aceste condiții, soluțiile previzibile în litigiul principal sunt diametral opuse, după cum se apreciază că este sau nu este îndeplinită trăsătura esențială a tipicității infracțiunii.

24. În opinia instanței de trimitere, subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor în orice formă nu poate fi identic cu cel al infracțiunii predicat. Instanța de trimitere arată că o astfel de interpretare ar decurge nu numai din considerente, ci și dintr-o analiză gramaticală, semantică și teleologică a articolului 1 alineatul (3) din Directiva 2015/849. În plus, în opinia instanței de trimitere, a considera că subiectul activ al infracțiunii predicat ar putea fi de asemenea subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor ar însemna nerespectarea principiului *ne bis in idem*.

IV. Cererea de decizie preliminară și procedura în fața Curții

25. În aceste condiții, prin decizia din 14 octombrie 2019, primită de Curte la 24 octombrie 2019, Curtea de Apel Brașov a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2015/849 trebuie interpretat în sensul că persoana care comite activitatea materială care se circumscrie infracțiunii de spălare a banilor este întotdeauna o altă persoană decât cea care comite infracțiunea predicat (infracțiunea premisă din care provin banii supuși acțiunii de spălare)?”

26. După ce Curtea a adresat o întrebare privind eventualul impact asupra procedurii al retragerii apelului de către inculpatul LG, instanța de trimitere a confirmat, printr-o scrisoare primită la Curte la 16 ianuarie 2020, că, ținând seama de apelurile declarate de Ministerul Public și de partea civilă, această retragere nu a avut nicio consecință asupra relevanței cererii de decizie preliminară. Examinarea acestor apeluri ar obliga instanța de trimitere să se pronunțe cu privire la existența elementelor referitoare la raportul dintre faptele reclamate și faptele reținute împotriva inculpatului LG, precum și a inculpatei MH, la nelegalitate și la imputabilitate, în ceea ce privește infracțiunea de spălare a banilor, așa încât orice soluție pe fond ar depinde de răspunsul dat de Curte.

27. Ministerul Public, guvernele ceh, polonez și român, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise.

28. La încheierea fazei scrise a procedurii, Curtea a considerat că este suficient de informată pentru a se pronunța fără să organizeze o ședință de audiere a pledoariilor, potrivit articolului 76 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții.

V. Analiză

A. Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

29. În observațiile sale scrise, guvernul român invocă trei motive de inadmisibilitate. În primul rând, există îndoieli cu privire la admisibilitatea cererii ca urmare a retragerii apelului declarat de inculpatul LG. În al doilea rând, nu se poate afirma că Curtea dispune de toate informațiile necesare pentru a furniza un răspuns. În al treilea rând, nu există interpretări divergente în jurisprudența națională, iar hotărârea Curții nu ar fi, așadar, utilă instanței de trimitere.

30. Potrivit unei jurisprudențe constante, procedura instituită la articolul 267 TFUE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale, cu ajutorul căruia Curtea furnizează acestora din urmă elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiului asupra căruia sunt chemate să se pronunțe. În cadrul acestei cooperări, este de competența exclusivă a instanței naționale, care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe. Rezultă că întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul factual și normativ pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Respingerea de către Curte a unei cereri adresate de o instanță națională este posibilă numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [8].

31. În speță, din cererea de decizie preliminară și din răspunsul instanței de trimitere la întrebarea adresată de Curte reiese că există în continuare un litigiu pendinte în fața instanței de trimitere și că, pentru a soluționa litigiul respectiv, aceasta va trebui să se pronunțe în esență cu privire la aspectul dacă, în lumina Directivei 2005/60, subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor poate fi subiectul activ al infracțiunii predicat. În consecință, nu este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale sau că problema este de natură ipotetică.

[8] A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punctele 18-20), și Hotărârea din 23 ianuarie 2019, M.A. și alții (C-661/17, EU:C:2019:53, punctele 48-50).

32. În plus, trebuie arătat că faptele prezentate în cererea instanței de trimitere permit să se înțeleagă care este miza în speță și, în orice caz, au permis guvernelor statelor membre și Comisiei să prezinte observații în conformitate cu articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene. În sfârșit, s-ar putea adăuga de asemenea că nu este de competența Curții, în cadrul unei trimiteri preliminare, să se pronunțe asupra realității sau a sferei de aplicare a diferitor interpretări ale dreptului național invocate de instanța de trimitere.

33. În aceste condiții, în opinia noastră, cererea de decizie preliminară trebuie considerată admisibilă.

B. Analiza întrebării adresate

34. Prin intermediul întrebării adresate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă persoana care comite activitatea materială care constituie infracțiunea de spălare a banilor, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60, poate fi persoana care comite infracțiunea din care provin banii supuși acțiunii de spălare. Propunem ca în continuare să examinăm acest aspect.

1. Observație preliminară cu privire la domeniul de aplicare al Directivei 2005/60

35. Mai întâi trebuie să se sublinieze că, deși, desigur, Directiva 2005/60 este întemeiată pe un temei juridic dublu, și anume articolul 47 alineatul (2) CE [devenit articolul 53 alineatul (1) TFUE] și articolul 95 CE (devenit articolul 114 TFUE), și vizează astfel să asigure buna funcționare a pieței interne, obiectivul său principal este totuși prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și al finanțării terorismului, astfel cum reiese atât din titlul, cât și din considerentele acesteia [9]. În acest context, trebuie să se constate că, deși articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2005/60 prevede că statele membre se asigură că spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt interzise, această dispoziție nu prevede obligația de a sancționa penal comportamentele definite la articolul 1 alineatul (2) din aceeași directivă.

36. Astfel, dispozițiile acestei directive nu sunt măsuri de natură penală, spre deosebire de dispozițiile Directivei 2018/1673. Dimpotrivă, așa cum s-a precizat mai sus, dispozițiile Directivei 2005/60 prezintă un caracter eminamente preventiv, în măsura în care urmăresc să stabilească, potrivit unei abordări bazate pe risc, un ansamblu de măsuri preventive și disuasive de combatere efectivă a spălării banilor și a finanțării terorismului, precum și de apărare a soliditățiii și a integrității sistemului financiar. Aceste măsuri sunt destinate să prevină sau cel puțin să împiedice pe cât posibil respectivele activități, instituind în acest scop, în toate stadiile pe care le pot avea activitățile menționate, bariere împotriva celor care spală bani și a finanțatorilor terorismului [10]. Deși interzice anumite comportamente care constituie infracțiunea de spălare a banilor, Directiva 2005/60 lasă totuși statelor membre libertatea de a alege mijloacele de punere în aplicare a acestei interdicții. Aceasta nu impune, ca atare, statelor membre să incrimineze asemenea comportamente, chiar dacă acestea sunt, bineînțeles, libere – cel puțin în principiu – să procedeze astfel.

[9] A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 aprilie 2013, Jyske Bank Gibraltar (C-212/11, EU:C:2013:270, punctul 46).

[10] A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 ianuarie 2018, Corporate Companies (C-676/16, EU:C:2018:13, punctul 26).

37. În aceste condiții, trebuie să se constate că Directiva 2005/60 nu impune statelor membre să aplice sancțiuni penale autorului infracțiunii de spălare a banilor, astfel cum este definită la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60, și anume conversia sau transferul de bunuri, cunoscând că acele bunuri provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la asemenea activități, cu scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea activităților respective pentru a se sustrage consecințelor legale ale acțiunilor sale, în cazul în acesta este și autorul infracțiunii predicat.

38. Acestea fiind precizate, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, la interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama nu doar de termenii acesteia, ci, în egală măsură, de contextul său, de obiectivele urmărite de reglementarea din care aceasta face parte și, dacă este cazul, de geneza sa [11]. Toate aceste elemente de interpretare ne determină să concluzionăm însă că, deși articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60 nu impune o sancțiune penală în împrejurările descrise la punctul precedent, acesta nici nu se opune adoptării de către statele membre a unei astfel de reglementări în materie penală.

2. Cu privire la posibilitatea statelor membre de a incrimina activitatea de spălare a banilor atunci când autorul acestei infracțiuni este identic cu cel al infracțiunii predicat

39. În această privință trebuie arătat, pe de o parte, că modul de redactare a articolului 1 din Directiva 2005/60 nu interzice în mod expres statelor membre să adopte o reglementare prin care să fie incriminată infracțiunea de spălare a banilor în cazul în care autorul infracțiunii este și autorul infracțiunii predicat.

40. Astfel, după cum am explicat deja în observația noastră preliminară, singura obligație care revine statelor membre în temeiul articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2005/60 [coroborat cu alineatul (2) litera (a) al aceluiași articol] constă în interdicția privind „conversia sau transferul de bunuri, cunoscând că acele bunuri provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la astfel de activități, cu scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea activităților respective pentru a se sustrage consecințelor legale ale acțiunilor sale”. Deși textul articolului 1 din Directiva 2005/60 nu impune, așadar, statelor membre să incrimineze comportamentele descrise la alineatul (2) litera (a), acesta nu le împiedică să procedeze astfel, independent de aspectul că autorul acestor fapte este și autorul infracțiuni predicat din care provin banii supuși acțiunii de spălare.

41. În plus, nu se poate trece cu vederea faptul că articolul 5 din Directiva 2005/60 recunoaște în mod expres că statele membre pot adopta sau menține în vigoare dispoziții mai stricte în domeniul reglementat de această directivă, pentru a preveni fenomenul spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel cum Curtea a statuat deja, această dispoziție figurează în capitolul I din directivă, intitulat „Obiect, domeniu de aplicare și definiții”, și se aplică, așadar, *tuturor dispozițiilor* mai stricte în domeniul reglementat de Directiva 2005/60, pentru a preveni fenomenul spălării banilor și finanțării terorismului [12].

[11] A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2020, Országos Ydegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punctul 113).

[12] A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 martie 2016, Safe Interenvios (C-235/14, EU:C:2016:154, punctul 78).

42. În sfârșit, contrar celor susținute de instanța de trimitere, nu considerăm că precizarea care figurează la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60, potrivit căreia autorul spălării banilor în sensul acestei dispoziții trebuie să „[cunoască] că acele bunuri provin dintr-o activitate infracțională”, este neapărat în contradicție cu această interpretare. Într-adevăr, această interdicție, foarte precisă în sine, arată că legiuitorul Uniunii a depus eforturi pentru a se asigura că sunt interzise numai actele săvârșite cu intenție, astfel cum se prevede la articolul 1 alineatul (2) prima teză din Directiva 2005/60. Deși această condiție este îndeplinită în mod necesar în cazul în care autorul este una și aceeași persoană, este util să se țină seama de aceasta în ipoteza în care cele două infracțiuni, și anume infracțiunea predicat și infracțiunea de spălare a banilor, sunt săvârșite de două persoane distincte. Cu titlu marginal, am dori să subliniem și că legiuitorul Uniunii a considerat oportun să mențină această precizare la articolul 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2015/849 și la articolul 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2018/1673, chiar dacă în această din urmă directivă statele membre sunt obligate în mod expres, pentru prima dată, să creeze infracțiunea de autospălare a banilor.

43. Pe de altă parte, incriminarea faptei de autospălare a banilor este de asemenea conformă cu obiectivele Directivei 2005/60. Astfel, după cum s-a arătat deja, această directivă se întemeiază în special pe articolul 95 CE (devenit articolul 114 TFUE), referitor la buna funcționare a pieței interne. Motivul este evident având în vedere faptul că spălarea banilor poate denatura piețele financiare și concurența [13]. În acest context, autospălarea banilor poate fi considerată efectiv un comportament concurențial neloial, iar incriminarea acesteia poate proteja funcționarea pieței interne [14]. În consecință, repetăm că era în principiu permis României să prevadă o asemenea infracțiune în dreptul său intern.

44. În al treilea rând, trebuie subliniat că Directiva 2005/60 a fost adoptată într-un context internațional, pentru a aplica și a conferi caracter obligatoriu în Uniunea Europeană recomandărilor Grupului de Acțiune Financiară Internațională (GAFI), care este principalul organism internațional de combatere a spălării banilor [15]. Astfel cum se precizează în mod expres în considerentul (5) al Directivei 2005/60, „deoarece recomandările GAFI au fost revizuite și extinse în mod substanțial în anul 2003, [și] prezenta directivă ar trebui să fie armonizată cu noile standarde internaționale”.

45. Cu toate acestea, potrivit primei recomandări a GAFI, țările *pot* prevedea că infracțiunea de spălare a banilor nu se aplică persoanelor care au comis infracțiunea predicat, atunci când principiile fundamentale ale dreptului lor intern impun acest lucru. Ținând seama de formularea acestei posibilități, nu ar trebui să se considere că neincriminarea autospălării banilor constituie o excepție. În aceste condiții, lipsa unei mențiuni explicite cu privire la interzicerea autospălării banilor, astfel cum este prevăzută de Directiva 2005/60, trebuie considerată o autorizare (implicită) a incriminării unui astfel de comportament [16].

[13] A se vedea în acest sens Hyttinen, T., „A European Money Laundering Curiosity: Self-Laundering in Finland”, vol. 8, *EuCLR*, Nomos, 2018, p. 268-293, în special p. 273.

[14] Cu privire la acest aspect, a se vedea Maugeri, A.-M., „Self-laundering of the proceeds of tax evasion in comparative law: Between effectiveness and safeguards”, vol. 9(1), *New Journal of European Criminal Law*, SAGE Journals, 2018, p. 83-108, în special p. 84 și trimiterile de la nota de subsol 5.

[15] A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 aprilie 2013, Jyske Bank Gibraltar (C-212/11, EU:C:2013:270, punctul 46), precum și considerentul (5) al Directivei 2005/60.

[16] A se vedea în acest sens Hyttinen, T., „A European Money Laundering Curiosity: Self-Laundering in Finland”, vol. 8, *EuCLR*, 2018, p. 268-293, în special p. 277.

46. În plus, în acest context internațional, Convenția de la Strasbourg, care a fost transpusă în ordinea juridică a Uniunii prin Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului, nu poate fi ignorată. În această privință se poate observa că articolul 6 alineatul (1) litera (a) din Convenția de la Strasbourg este formulat în mod similar cu articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60 și că – astfel cum prevăd recomandările GAFI – articolul 6 alineatul (2) litera (b) din Convenția de la Strasbourg nu interzice incriminarea autospălării banilor, ci indică, dimpotrivă, că se *poate* prevedea că infracțiunile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din aceeași convenție nu se aplică persoanelor care au comis infracțiunea predicat [17]. Cu toate acestea, articolul 1 din Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului prevede în mod expres că statele membre adoptă măsurile necesare pentru a nu formula sau a nu menține nicio rezervă cu privire la articolul 6 din Convenția de la Strasbourg, în caz de infracțiuni grave.

47. În consecință, în lumina considerațiilor care precedă, concluzionăm că, având în vedere modul de redactare a articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60, obiectivul urmărit de această directivă, precum și contextul internațional și legislativ în care se situează aceasta, articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60 trebuie interpretat în sensul că nu se opune adoptării unei reglementări naționale care prevede că persoana care a comis infracțiunea predicat poate fi de asemenea condamnată pentru infracțiunea de spălare a banilor derivată din această infracțiune predicat.

48. Având în vedere modul de redactare a articolului 1 din Directiva 2005/60, nu vedem niciun motiv pentru care un stat membru nu ar trebui să aleagă să transpună obligația prevăzută de această dispoziție prin intermediul reglementării naționale care prevede astfel de infracțiuni, însă aceasta este în cele din urmă o chestiune de competența statelor membre.

49. Rămâne totuși de văzut dacă această interpretare nu contravine principiului *ne bis in idem*, astfel cum susține în special instanța de trimitere.

3. *Considerații cu privire la principiul* ne bis in idem

50. Este cert că Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor transpune în dreptul român Directiva 2005/60. În special articolul 29 alineatul (1) din această lege constituie punerea în aplicare a articolului 1 alineatele (1) și (2) din Directiva 2005/60 și, așadar, a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Prin urmare, dreptul român trebuie să respecte dreptul fundamental garantat de articolul 50 din cartă, care prevede că „[n]imeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea” [18].

51. Astfel cum arată în mod clar Curtea, rezultă din însăși formularea articolului 50 din cartă că acesta interzice judecarea sau condamnarea aceleiași persoane mai mult de o singură dată pentru aceeași infracțiune. Potrivit jurisprudenței Curții, criteriul relevant în scopul aprecierii existenței aceleiași infracțiuni este cel al identității faptelor materiale, interpretat drept existența unui ansamblu de circumstanțe concrete indisolubil legate între ele care au condus la achitarea sau la condamnarea definitivă a persoanei vizate [19].

[17] Același lucru a fost prevăzut la articolul 9 alineatele (1) și (2) din Convenția de la Varșovia din 2005.

[18] A se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, punctul 21).

[19] A se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, punctele 34 și 35).

52. Cu toate acestea, în ceea ce privește incriminarea spălării banilor, nu considerăm că activitatea materială care constituie infracțiunea de spălare a banilor, astfel cum este prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60, și fapta materială a infracțiunii predicat, care este condiția prealabilă a acesteia, sunt identice în sensul indicat la punctul anterior, și anume „o faptă care este, în esență, aceeași” [20]. Astfel, din momentul în care faptele care constituie infracțiunea diferă, chiar dacă sunt comise de o singură persoană cu privire la sau cu același obiect, nimic nu împiedică ca acestea să fie urmărite separat [21].

53. În timp ce simpla deținere sau utilizare de bunuri care provin dintr-o activitate infracțională este prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2005/60, spălarea banilor, în sensul literelor (a) și (b) ale acestei dispoziții, privește însă conversia sau transferul de bunuri cu scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a acestora, precum și ascunderea sau disimularea naturii, sursei, localizării, utilizării, circulației, a drepturilor aferente sau a dreptului de proprietate reale în ceea ce privește aceste bunuri. În ceea ce privește articolul 1 alineatul (2) literele (a) și (b) din Directiva 2005/60, activitatea de spălare a banilor implică într-adevăr conversia și transferul de bunuri obținute în mod ilicit, precum și ascunderea sau disimularea acestora prin intermediul sistemului financiar. Prin urmare, aceste activități constituie în mod clar o infracțiune suplimentară care se distinge de infracțiunea predicat și care, în plus, cauzează un prejudiciu suplimentar sau diferit de cel cauzat deja de infracțiunea predicat.

54. Acest lucru este ilustrat în contextul evaziunii fiscale. O infracțiune poate fi comisă prin disimularea în mod ilicit a venitului impozabil. O altă infracțiune, în mod esențial diferită, poate fi săvârșită atunci când același contribuabil încearcă să spele produsele acestei infracțiuni prin intermediul sistemului financiar.

55. De altfel, aceasta este alegerea restrictivă făcută de legiuitorul Uniunii în ceea ce privește incriminarea autospălării banilor. Astfel, cu titlu marginal, se poate observa că, deși simpla dobândire, posesie sau utilizare de bunuri care provin dintr-o activitate infracțională trebuie să fie pedepsită în prezent ca infracțiune în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2018/1673, astfel de fapte sunt excluse de la obligația de incriminare a autospălării banilor prevăzută la articolul 3 alineatul (5) din aceeași directivă [22].

56. În consecință, având în vedere considerațiile de mai sus, susținem concluzia potrivit căreia, fără a contraveni principiului *ne bis in idem*, articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ipotezei ca persoana care comite activitatea materială ce constituie infracțiunea de spălare a banilor să fie aceeași persoană cu cea care comite infracțiunea predicat.

[20] Traducerea noastră (în limba originală „un fait en substance le même”). A se vedea Michiels, O., „Le cumul de sanctions: le principe *non bis in idem* à l'aune de la jurisprudence de la Cour de justice et de la Cour européenne des droits de l'homme”, în *L'Europe au présent! Liber amicorum Melchior Wathelet*, Bruylant, 2018, p. 555-578, în special p. 565.

[21] A se vedea în acest sens Beaussonie, G., „Quelques observations à partir de (et non sur) l'«auto-blanchiment»”, nº 4, *Actualité Juridique Pénale*, 2016, p. 192.

[22] A se vedea de asemenea considerentul (11) al Directivei 2018/1673 și explicația cu privire la articolul 3 din Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor [COM(2016) 826 final].

VI. Concluzie

57. Prin urmare, având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Curtea de Apel Brașov (România) după cum urmează:

Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede că persoana care comite activitatea materială ce constituie infracțiunea de spălare a banilor poate să fie cea care comite infracțiunea predicat.